

KONSERVATORSKI NAČRT

Mapa 03: Konservatorsko-restavratorski projekt

Naročnik:

Mestna občina Novo mesto, Seidlova cesta 1, 8000 Novo mesto

Ime enote:

Novo mesto – Hiša Glavni trg 2

EID - enotna identifikacija dediščine:

EŠD 8534

Izdelovalec:

Raziskovalno-dokumentacijski center JAS

Zanj:

dr. Janez Premk, direktor

Vodja projekta:

Anja Premk, univ. dipl. inž. arh., konservatorica

Številka konservatorskega načrta in izvoda, kraj izdelave, datum:
20170825, /04 izvod, Ljubljana, avgust 2017

03_2 Kazalo vsebine konservatorsko-restavratorskega projekta

		Stran
Mapa 3	03_2 Kazalo	3
	03_3 Podatki o izdelovalcih	3
	03_4 Uvod	3
	03_5 Dokumentacija stanja pred posegom	4
	03_6 Izsledki raziskav	8
	03_7 Konservatorsko-restavratorske tehnologije	9
	03_7.1 Les	9
	03_7.2 Kamen, umetni kamen	15
	03_7.3 Opeka, keramika	23
	03_7.4 Ometi	29
	03_7.4.1 Fasade	29
	03_7.4.2 Notranji ometi in poslikave	34
	03_7.4.3 Tapete	36
	03_7.5 Kovina	38
	03_7.6 Električna napeljava	42

03_3 Podatki o izdelovalcih

Izdelovalec: Raziskovalno-dokumentacijski center JAS, Poljanski nasip 52, Ljubljana

Vodja projekta: Anja Premk, univ. dipl. inž. arh., konservatorka

Delovna skupina:

Arhitektura, nosilec sklopa: Anja Premk, univ. dipl. inž. arh., konservatorka

Um. zgodovina, nosilec sklopa: dr. Janez Premk, univ. dipl. um. zgod.

Tehnologije – les, nosilec sklopa: Zoran Trop, univ. dipl. inž. les., konservator-restavrator

Tehnologije – kamen, omet, nosilec sklopa: Žiga Rehar, dipl. slik., konservator-restavrator

Tehnologije – opeka, kovina, električna n., nosilec sklopa: Anja Premk, univ. dipl. inž. arh., konservatorka

Raziskave – sondiranje ostenij:

nosilec sklopa: Žiga Rehar, dipl. slik., konservator-restavrator

sodelavci: Erika Žučko, konservatorka-restavratorka

Natalija Trajkov Rehar, univ. dipl. kulturologinja

Arhitekturne izmere: Natalija Zanoški, univ. dipl. inž. arh.

Darko Plevnik, univ. dipl. inž. arh.

Št. projekta, kraj in datum izdelave: 20170825, Ljubljana, avgust 2017

Fotografije: Anja Premk, Janez Premk, Žiga Rehar, Zoran Trop

© Raziskovalno-dokumentacijski center JAS.

03_4 Uvod

Konservatorsko-restavratorski projekt obravnava vse sestavine objekta, ki so bile ovrednotene kot srednjega, velikega oz. izjemnega pomena: stavbno pohištvo, omete in opremo, in sicer so elementi obravnavani glede na material. Za potrebe vrednotenja so bile izvedene sondažne raziskave ometov. Vsi premični elementi se pred pričetkom prenove prepeljejo v restavratorske ateljeje oz. deponirajo na varnem mestu. Elementi, ki ostanejo med prenovo *in situ*, se pred pričetkom del obvezno mehansko zaščitijo!

03_5 Dokumentacija stanja pred posegom

03_5.1 Opis stanja pred posegom

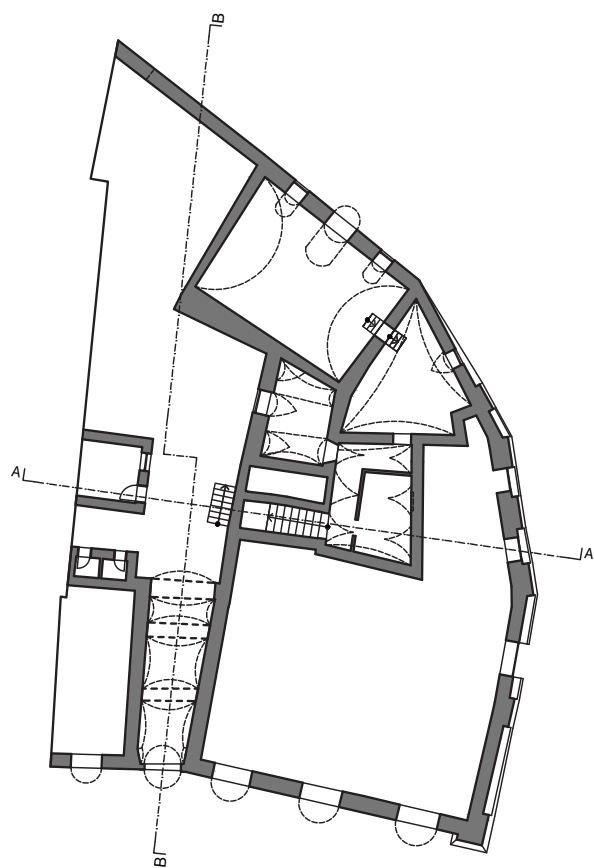
Dvonadstropno večstanovanjsko stavbo sestavljajo trije trakti okoli dvorišča. Gre za raščen tloris, v osnovi kamnite zidave, ki se je pozidal v več stoletjih, zato konstrukcija ni enovita in kaže določene tegobe. Predelave in dopolnitve so narejene v opeki. Ulični deli so ojačani z opornimi zidovi, dvoriščni ne in so zato v slabšem stanju. Del dvoriščnega zidu je uklonjen in grozi porušitev, dvoriščne fasade so manj vzdrževane in v slabem stanju. Po celotni stavbi so vidne težave zaradi talne vlage (vlažen omet, plesen, neprijeten vonj po plesni), prav tako pa tudi težave zaradi padavinske vode kljub zamenjani strehi (kapni venec se kruši, odpada, lahko kot posledica prejšnje strehe). Stropovi so leseni, tramovni, zaključni strop stavbe sestavljajo polovnjaki z nasutjem (toplotna izolacija!) in protipožarno plastjo opeke. Del stavbe na zahodni strani nima svoje stene, ampak je naslonjen na sosednji objekt. Neenakomerno delovanje konstrukcije se kaže v premikih, ki so vidni na stropni konstrukciji južnega trakta. Končni sloji notranjih prostorov so večinoma neprimerni (linolej, paronepropustni omet, ki se lušči). Vezni del med severnim in vzhodnim traktom je bil temeljito prenovljen po prvi svetovni vojni (po 1918) – sondiranja so pokazala armiran cementni estrih pod teracom, vlite stropove – in je dobil novo zidano stopnišče, poslikano v zeleno-rdečih rastlinskih motivih.

Stavba nima centralno urejenega ogrevanja, ampak se sobe ogreva točkovno. Zato so ohranjena opuščena zidana kurišča, ki so jih nadomestile keramične sobne peči. Ohranilo se nam jih je 7 iz različnih obdobj, starih od 50 do preko 100 let. Na podstrehi so vidni ostanki še vsaj treh peči, nekatere verjetno iz 2. nadstropja južnega trakta, ki ima edino lokalno urejeno centralno ogrevanje in so bile pri preureditvi ogrevanja keramične sobne peči odveč.

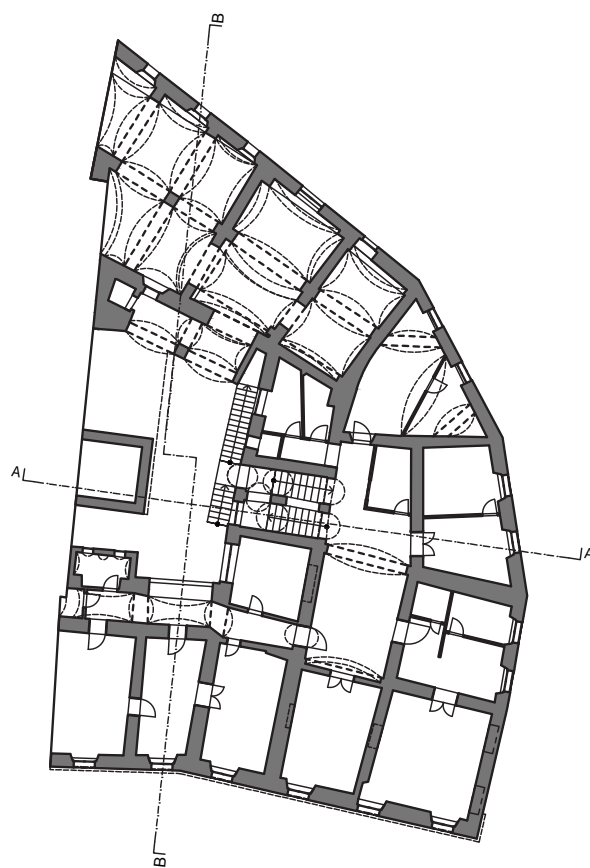
Opis stanja elementov je podan pri vsakem posameznem elementu v nadaljevanju elaborata.

03_5.2 Grafična dokumentacija

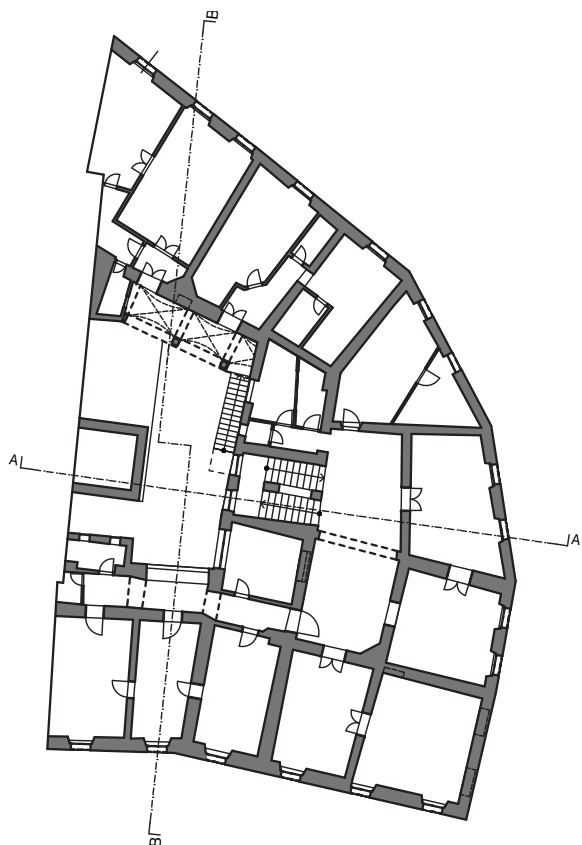
Arhitekturni posnetek, izdelala Natalija Zanoški, univ. dipl. inž. arh., in Darko Plevnik, univ. dipl. inž. arh., avgust 2017. Posnetek je informativen. Risbe niso v merilu, zato glej priložen arhitekturni posnetek v mapi 4.

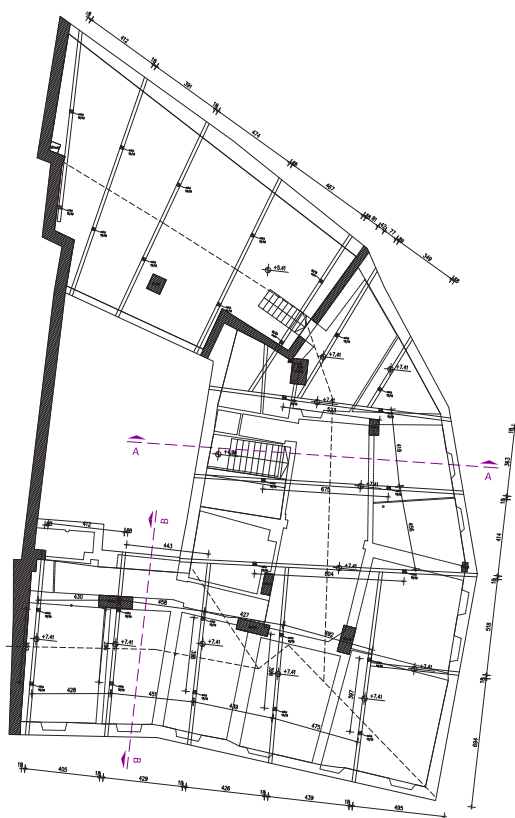
Pritličje (severni del klet)

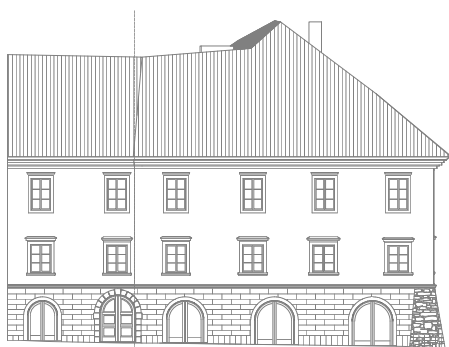
1. nadstropje (severni del pritličje)

2. nadstropje (severni del 1. nadstropje)

Ostrešje

Južna fasada

Razvit pas vzhodne in severne fasade

Prerez A-A

Prerez B-B

03_5.3 Fotodokumentacija stanja, avgust 2017

Prikazana je osnovna fotodokumentacija, fotografije posameznih elementov so prikazane v nadaljevanju elaborata pod obravnavano materijo.

Južna/glavna/trška fasada

Vzhodna fasada

Severna/zadnja fasada

Severna dvoriščna stran

Južna dvoriščna stran

Veža v prvem nadstropju

Soba s pečjo v prvem nadstropju

Soba v drugem nadstropju

Podstreha

03_6 Izsledki raziskav

Rezultati sondiranja so pokazali, da je bila stavba v preteklosti večkrat predelana, dograjena in nadgrajena. Raziskave v pritličju severnega trakta so nakazale na možnost, da je nekoč na tem mestu obstajal prostor, ki ga danes ni več.

Sondiranje barvnih plasti je razkrilo nekaj reprezentativnih dekorativnih poslikav, ki pričajo o času njihovega nastanka. Prav tako njihovo število nakazuje na pestro zgodovinsko dogajanje, ki je spremljalo ta objekt. Iz tega dejstva izhaja, da so barvne plasti v izredno slabem stanju. Zaradi številnih nanosov in neprimernih materialov predvsem v zadnjih petdesetih letih v večji meri odstopajo od nosilca, oziroma je njihov oprijem oslabljen, zato je njihova razslojitev na željeni nivo pri nekaterih primerih skoraj nemogoča.

Prostori so bili dekorativno poslikani glede na namembnost, zato najdemo dekorativne poslikave predvsem v prostorih, ki so bili bolj reprezentativne narave v prvem in drugem nadstropju. Ohranjenost dekorativnih poslikav je tako odvisna glede na izpostavljenost naravnim in človeškim vplivom. Bolj ohranjene so poslikave v severnem delu stavbe, kjer so bila temperaturna nihanja manjša za razliko od južne strani, ki gleda na Glavni trg, kjer pa so bile poslikave tudi najbogatejše. V vogalni sobi na jugovzhodu v 1. n. so ohranjene najbogatejše poslikave. Delno šablonirano okrasje na modri podlagi se razteza po celotnih stenah, njegova analogija je rastlinsko dekorativna. Odkriti segmenti pričajo o bogatem in neponavljajočem se vzorcu.

Vse odkrite informacije so predstavljene v Poročilu o konservatorsko-restavratorskem sondiranju na hiši v Novem mestu – Glavni trg 2 (mapa 4 – priloge).

03_7 Konservatorsko-restavratorske tehnologije

Elementi so po posameznih materialih obravnavani zaporedno, kot predvideva Pravilnik o konservatorskem načrtu. Kjer so konservatorsko-restavratorski posegi za skupino elementov enaki, se ne ponavljajo pri vsakem elementu posebej, ampak so navedeni skupaj za celotno skupino.

03 7.1 LES

Označba sestavine na načrtu

Opis, popis in historično ovrednotenje pomembnejših izdelkov iz lesa v stavbi – Dokumentacija stanja pred posegom, fotodokumentacija, opis stanja in poškodb, stanje 1. 8. 2017, predlagan poseg

a) Okna

a1) Dvojno dvokrilno okno

Najstarejša okna narejena iz macesnovega lesa (*Larix* spp.), ki jih lahko uporabimo kot vzorec za izdelavo replik, se nahajajo v prvem nadstropju s pogledom na glavni trg. Sestavljena so iz notranjega in zunanega okna. Vsako okno ima dve krili razdeljeni na tri enaka polja. Zunanje desno krilo ima za enostavnejše odpiranje/zračenje vgrajeno še manjše okensko krilo (obsega 2/3 okenskega krila). Okna so bila v slonokoščeni barvi. Zelo podoben tip oken je dokaj dobro ohranjen na dvoriščni strani. Najverjetneje so v poletnih mesecij zunanja okenska krila zamenjali s polkni, ki pa žal niso ohranjena.

Poseg: izdelava novih oken iz macesna po obstoječem posnetku, barva oreh.

a2) Lunetno okno

Ta tip okna se nahaja v 1. in 2. nadstropju na hodniku, ki je bilo najverjetneje (preden so naredili okno) odprto. Narejeno je iz macesnovega lesa (*Larix* spp.). Sestavljeno iz štirih kril, od katerih sta dve osrednji (posamezno krilo sestavljeno iz osem polj) in dve stranski (posamezno krilo sestavljeno iz sedem polj) v obliki trikotnika z »napihnjeno« zunanjo stranico. Okno glede na okovje in samo izdelavo datira v obdobje konec 19., začetek 20. stoletja.

a3) Notranja polkna

Notranja polkna se nahajajo v celotni stavbi le na enem mestu in sicer v drugem nadstropju, na južni strani (pogled na glavni trg). Izdelana so iz smrekovega lesa (*Abies* spp.). Glede na izdelavo in okovje bi jih lahko datirali na konec 19., začetek 20. stoletja.

b) Vrata

b1) Enokrilna vrata

Enokrilna vrata se nahajajo v prvem in drugem nadstropju, datirajo v obdobje konec 19. začetek, 20. stoletja in predstavljajo vhod v pomožne prostore (razen baročnih v prvem nadstropju). Narejena so iz smrekovega lesa (*Abies* spp.). Vratno krilo je sestavljeno iz štirih polj/vložkov. Spodnji dve sta nižji (visoki cca 50 cm), zgornji sta višji (visoki cca 120 cm). Podboj je na robovih zaključen z okrasjem. Nekatera vrata imajo še nadsvetlobo. Vrata in podboji so narejeni iz smrekovega lesa (*Abies* spp.) in jih je na objektu ohranjenih cca dvajset. Okovje ni ohranjeno, je pa najbrž bilo iz medenine. Vrata in podboji so prebarvana z debelimi sloji oljne barve, v originalu pa so bila v slonokoščeni barvi.

b2) Dvokrilna vrata

Dvojna dvokrilna vrata se nahajajo v prvem in drugem nadstropju, datirajo v obdobje konec 19., začetek 20. stoletja in predstavljajo vhod v reprezentančne/bivalne prostore. Narejena so iz smrekovega lesa (*Abies* spp.). Vratno krilo in podboj je sestavljeno iz po treh polj/vložkov. Enaki zgornje in spodnje (visoki cca 70 cm) in osrednjega manjšega (visoko cca 40 cm). Ponekod iz dveh polj/vložkov (spodnji visok cca 50 cm, zgornji cca 120 cm). Podboj je na robovih zaključen z okrasjem. Dva para dvokrilnih vrat sta ohranila originalno površinsko obdelavo »flodranja« oz. žiljenja (imitacija poslikave plemenitega lesa). Vrata in podboji so narejeni iz smrekovega lesa (*Abies* spp.) in jih je na objektu ohranjenih cca deset. Okovje ni ohranjeno, je pa najbrž bilo iz medenine. Vrata in podboji so prebarvana z debelimi sloji oljne barve, v originalu pa so bila nekatera v slonokoščeni barvi, nekatera pa žiljena (»flodranje« - imitacija plemenitih vrst lesa).

b3) Baročna vrata

Baročna vrata (18. stoletje) s podboji so ohranjena v šestih primerih, troje v 1. in troje v 2. nadstropju. Nahajajo se na skrajno jugozahodni strani hiše s pogledom na Glavni trg. Narejena so iz macesnovega lesa (*Larix* spp.), svetle višine 184 cm. Vratno krilo je sestavljeno iz štirih enakih polj/vložkov. Podboj je na robovih zaključen z okrasjem, na območju stene pa ima po dve enaki polji/vložka. Okovje je razen kljuk ohranjeno v originalu (baročni šarnirji in bunka na sredini vrat) v 1.n., v 2.n. je okovje že bilo menjano in so vidni stari baročni utori. Vrata in podboji so prebarvana z debelimi sloji oljne barve. V originalu so bila vrata in podboji kremno modre barve. Vrata se ohrani in restavrira.

b4) Vratca za kurišče

Vratca za kurišče narejena iz lesa so ohranjena le ena in sicer v prvem nadstropju, kjer se nahajajo baročna vrata. Narejena so iz smrekovega lesa (*Abies spp.*). Datacija je nezanesljiva, saj iz lesa in šarnirjev ni moč zagotoviti okvirne letnice oz. obdobja nastanka. Glede na to, kje se nahajajo in da jih obkrožajo vrata iz obdobja baroka, bi jih morda na podlagi teh podatkov lahko umestili v 18. stoletje. Vrata so prebarvana z debelimi sloji oljne barve.

b5) Glavna vhodna vrata

Dvokrilna lesena vrata so enostaven mizarski izdelek. Vsako krilo je razdeljeno na tri kasete. Polnila kaset so delno poškodovana in so bila v preteklosti že delno zamenjana.

Poseg: izdelava novih **unikatnih** masivnih lesenih kasetiranih vrat, lahko z nadsvetlobo, po vzoru vrat iz 19. st., finalna obdelava enaka oknom a1).

Primeri nekaj vrat v portalu enake oblike, ki se jih lahko vzame za razmišljanje o obliki (Silič, 2011: 37, 54, 81, 158).

Primeri vrat z Dolenjske, oblika portala je sicer drugačna, ki se jih lahko vzame za razmišljanje o obliki (Silič, 2011: 116–117).

c) Stopnice in ročaj ograje

Stopnice in ročaj ograje na dvorišču so narejene iz hrastovega lesa (*Quercus* spp.). Ročaj se je ohranil v minimalnem obsegu, stopnice pa so v celoti dokaj dobro ohranjene, kljub temu da niso površinsko »zaščitene« z raznimi lazurami, kot jih poznamo danes. Obdobje nastanka teh stopnic bi ocenili nekje na prelom 19. in 20. stoletja, ko so delali/menjvali tudi ostalo stavbno pohištvo.

d) Tlaki

d1) Ladijski pod

Ladijski pod se nahaja v dveh sobah v skrajno severo vzhodnem delu hiše. Sestavljen je iz osrednjega križa iz hrastovega lesa (*Quercu* spp.) in štirih kvadrantov, ki so iz macesnovega lesa (*Larix* spp.). Tlak je dokaj dobro ohranjen za svoja leta. Umestili bi ga lahko v prvo polovico 19. stoletja.

d2) Parket

Parket je ohranjen v več sobah. Je hrastov (*Quercus* spp.), položen v ribjo kost. Položen je bil najverjetneje v prvi polovici 20. stoletja in je zelo dobro ohranjen.

e) Zaklenjena soba v pritličnem delu stavbe

V sobi so shranjevali predmete, ki so jim bili odveč ali pa jih niso potrebovali. Nahaja se par garderobnih omar ena kredenca in ena enostavna omara za shranjevanje oblačil in drugih predmetov. Zraven omar so v sobi še razni kovčki, posoda, keramika, svetila, nabožne slike, vrtno in gradbeno orodje, stoli, žimnice, miza ipd. Vsi predmeti datirajo v prvo polovico 20. stoletja.

Konservatorsko-restavratorske tehnologije

Ves les, ki je namenjen restavratorski obnovi, je treba ustrezno sanirati (večje oz. manjše mehanske poškodbe, lesni insekti ...). Na stavbnem pohištvu je treba mehansko ali kemično odstraniti barvo z lesa, z okovja pa le kemično.

Okna bo potrebno nadomestiti z novimi, saj vgrajena ne ustrezajo več današnjemu standardu. Nova ulična okna naj bodo izdelana iz macesnovine in končno obdelana z večkratnim nanosom toniranega olja, po obliki pa naj bodo enaka a1 tipu, to je dvojna dvokrilna okna, krili razdeljeni na tri enaka polja. Pred izdelavo novih oken naj se pripravi mizarski načrt, ki ga potrdi odgovorni konservator. Vsa dela naj opravljajo izvajalci z izkušnjami z opisanimi tehnologijami. Baročna vrata se ohranja in obnovi v prvotnih kremno modrih tonih.

03_7.2 KAMEN, UMETNI KAMEN

Označba sestavine na načrtu

Dokumentacija stanja pred posegom, fotodokumentacija, opis stanja in poškodb, stanje 19. 7. 2017, predlagan poseg

a) Portal

Portal je polkrožno zaključen, enako tudi ostali štirje vhodi v lokale. Kamnit okvir iz belega apnenca je bil dodan med zadnjo obnovo fasade po 2. svetovni vojni. Portal je s fugami členjen po višini, iz njegove ravnine izstopajo piramidasti bazi, vrhova stebra ("kapitela") in sklepnik. Portal je v dobrem stanju. Svetla dimenzija odprtine je 191 x 254 cm.

Poseg: – odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanje,
– zaščita z zaščitnim paropropustnim premazom.

b) Tlak dvorišča in veže

Enovit betonski estrih z vodoravnimi linijami prekriva vežo in večji del dvorišča. Tlak je v slabem stanju. Poseg: odstranitev tlaka in ureditev dvorišča in veže z novim tlakom.

c) Teraco tlak

Stopniščni podesti, obe veži vzhodnega trakta in sanitarni prostori imajo položen 1,5 cm debel teraco tlak, ki je vlit na armiran cementni estrih. Glede na to ga lahko datiramo po 1. svetovni vojni (v knjigi iz 1914 ta tehnologija za preprečevanje razpok še ni omenjena; Bohnagen, 1914: 40). Osnova je iz sivega (prevadujoči), črnega in rdečega agregata, ki ga na stiku s steno obrobijo črte, v vsaki etaži drugačne. Osnovni podesti in sanitarni prostori so obrobjeni z rdečo črto. Veža prvega nadstropja ima na robovih tanjšo in debelejšo črno črto. Najbogatejši je tlak v 2. nadstropju in stopniščnem podestu pod njim. Prostor obrobijata tanjša črna in debelejša rdeča črta, vmes je obledel rumen pas, na sredini veže se dvakrat pojavi črni cvetlično-vitični ornament. Podest je enako zasnovan, rumen pas je intenzivnejši.

Zunanji stopniščni podest

Notranji stopniščni podest ob vstopu

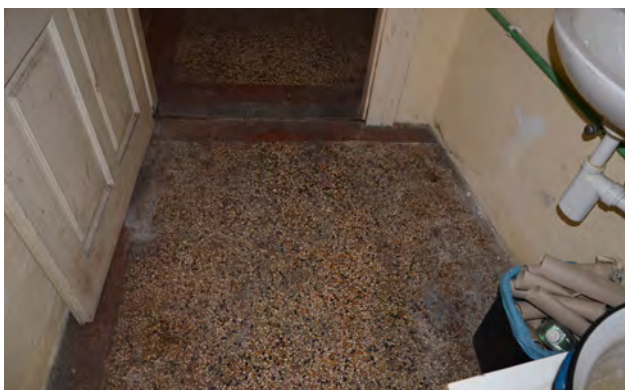
Notranji stopniščni podest, proti kleti

Stopniščni podest proti podstrehi je likovno neobdelan.

Stik med vežo in sanitarnim delom na SZ, 1.n.

Sanitarni prostori

Stik med stopniščem in vežo, 1.n.

Robni detajl v veži 1. nadstropju

Stopniščni podest med 1. in 2. nadstropjem

Veža v 2. nadstropju

Sonda tlaka v 2. nadstropju

Ornament v 2. nadstropju

Poseg: – odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanje,
– domodelacija poškodovanih mest z granulatom ustrezne teksture in barve, ki ne sme odstopati od originala,
– poliranje.

č) Stopnišče

Betonske prefabricirane stopnice s profiliranim nosom sestavljajo stopnišče vzhodnega trakta. Zunanjih

stopnic je 7, dimenzije 16/28/140 (var.) cm. Notranjih stopnic je na vsaki rami po 11. Stopnice so deloma okrušene. Na zunanjih stopnicah so ob strani sledovi mahu.

Zunanje betonske stopnice

Notranje stopnice

Poseg: – odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanje,
– domodelacija poškodovanih mest z granulatom ustrezne teksture in barve, ki ne sme odstopati od originala.

d) Stebrišče

Srednji steber

Steber ob zidu ima zidano bazo z opeko višine 6 cm.

Krajni steber ob stopnicah ima kamnit podstavek višine 20 cm, ki je delno vzidan v ograjni zid.

Trije kamniti stebri iz sivega apnenca podpirajo obok zunanjšega pokritega hodnika na severu dvorišča. Če jih primerjamo s stebri v atriju hiše v Ljubljani na Križevniški ulici 3 – eden je zelo podoben – jih lahko datiramo v čas poznega baroka (Premk, 2014: Mapa 2, str. 19 – konec 17. st.). Glede na stavbni razvoj in menjavo lastništva (Mapa 1, poglavje 01_6.4 Opis razvoja spomenika) jih v tem primeru lahko datiramo konec 18. st. Stebri so medseboj zelo podobni z manjšimi razlikami na kapitelu in bazi, okroglega prereza, visoki 127 cm (od zgornjega zaključka kapitela do lesene police, del podstavka je namreč vzidan; za primerjavo: stebri na Križevniški 3, Ljubljana, so višine 124 cm). Imajo jonsko bazo s podstavkom in profiliran kapitel. So dobro ohranjeni z manjšimi odkrušenimi mesti.

- Poseg: – odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanje,
- lepljenje odlomljenih delov,
 - kitanje poškodb,
 - tonsko usklajevanje novih plomb z originalom,
 - zaščita z zaščitnim paropropustnim premazom.

e) Kamnite ploščice

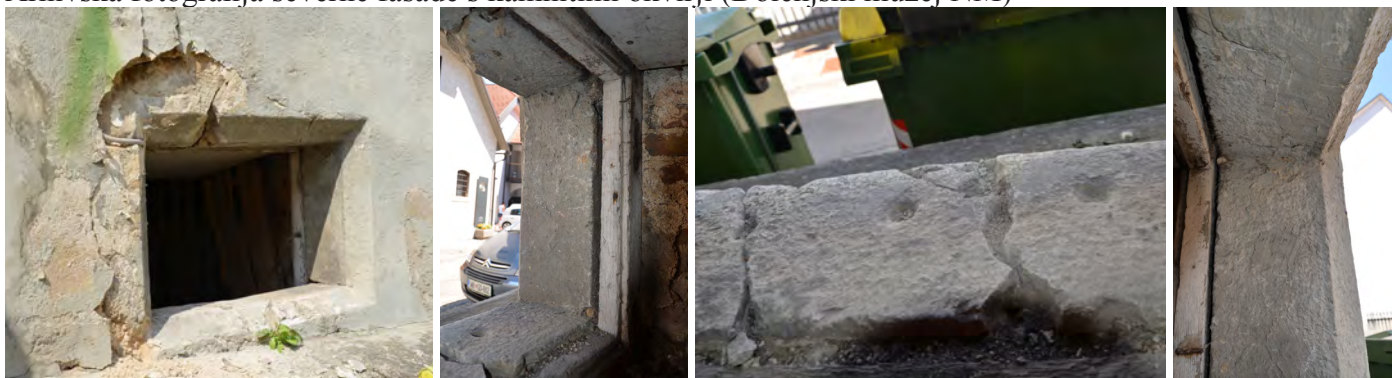
Zunanje pokrito stopnišče severnega trakta je tlakovano s ploščicami iz mehanskega sedimenta, verjetno breče, iz lokalnega kamnoloma.¹ Ploščice so dimenzij 20 x 20 cm. Nekatere ploščice so površinsko obrabljene.

- Poseg: – čiščenje z vodnim curkom ali paro,
– domodelacija poškodb s polnilom enakega granulata in barve
– retuša
– zaščita z zaščitnim paropropustnim premazom.

f) Kamniti okvirji, severna fasada

Arhivska fotografija severne fasade s kamnitimi okvirji (Dolenjski muzej NM)

Severovzhodno kletno okno, dimenzije odprtine 48 x 79 cm, globina okvirja 26 cm. Sondiranje je pokazalo, da je bil levi del spodnjega okvirja poškodovan in zapolnjen z malto, kar kaže na možno prezidavo okna na drugo mesto. Okno je vzdano višje od ostalih dveh glede na tlak ulice.

¹ Za pomoč se zahvaljujem Iztoku Perkotu.

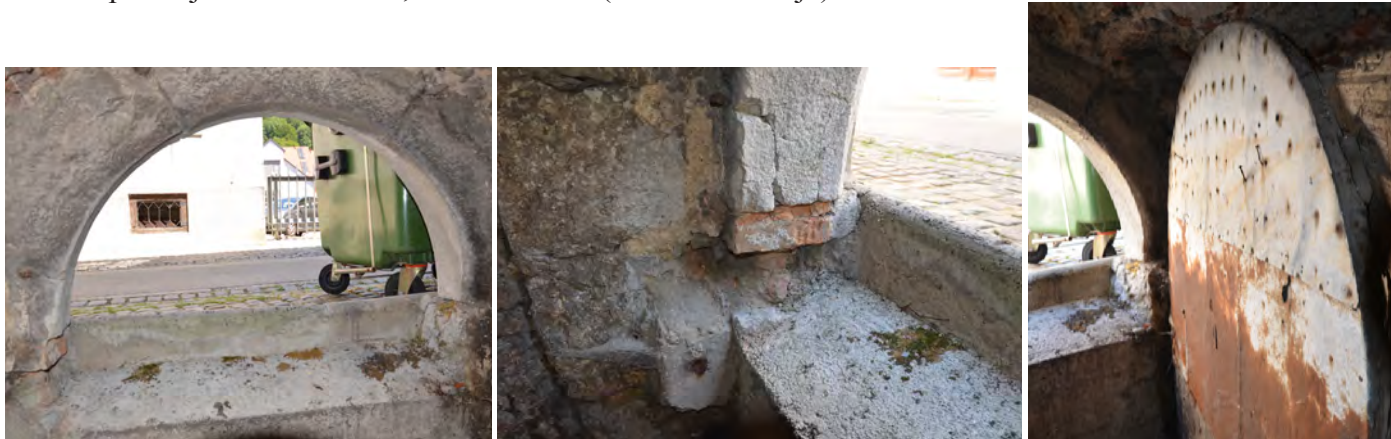
Srednje, severno kletno okno, dimenzije odprtine 34 x 80 cm, globina okvirja 26 cm

Severozahodno kletno okno, najmanjše, dimenzije odprtine 35 x 57 cm, globina okvirja 26 cm

Kamnit portal je višine 185 cm, širine 129 cm (svetla dimenzija).

Na severni fasadi so ohranjeni trije kamniti okenski okvirji današnjih kletnih oken in del kamnitega portala. Vsi štirje elementi imajo posnet rob pod kotom 45 stopinj in še zaznavne trikotne zaključke na vogalih (t.i. ajdovo zrno), kjer se stikata dva kamnita bloka. Pri vratih je tak segment pri kasnejših prenovah obležal na tleh. Glede na obe značilnosti elemente lahko po analogijah označimo kot gotske (Fister, 1986: 134–135). Da gre za star del stavbe, nam govori tudi današnji nivo ulice, ki je okoli 1 m višji od tistega v času gradnje portala, ki se je odpiral na ulico. Portal je visok 185 cm in gleda 80 cm nad nivo ulice. Včasih ti prostori niso bili klet, temveč bivalno pritličje. Vrata lahko glede na okovje datiramo med 1850–1900.

- Poseg: – odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanje,
- lepljenje odlomljenih delov, vzidava fragmentov
 - kitanje poškodb,
 - domodelacija manjkajočih delov v ustrezni barvi in teksturi, ki se ujema z originalom,
 - tonsko usklajevanje novih plomb z originalom,
 - zaščita z zaščitnim paropropustnim premazom.

g) Oporniki

Vzhodno stranico fasade podpirajo oporniki, ki so vsi ometani razen vogalnega na jugovzhodu, ki na južni strani kaže svojo kamnito zidavo. Na starih fotografijah se vidi, da je bila v preteklosti tudi ta ometana.

Poseg:

1. možnost: vse opornike se omeče z apneno malto v skladu z navodili za fasadne omete (podložni, grobi, fin omet in oplesk).
2. možnost: v primeru, da imajo oporniki lepo kamnito zidavo, se jih lahko pusti neometane. Postopek:
 - ročno odstranjevanje starih ometov,
 - grobo čiščenje ostankov ometa z sirkovo krtačo,
 - fino čiščenje z vodno paro in ščetkanje,
 - zidarska popravila z apneno malto,
 - fugiranje spojev,
 - zaščitni hidrofojni premaz.

03_7.3 OPEKA IN KERAMIKA

Označba sestavine na načrtu

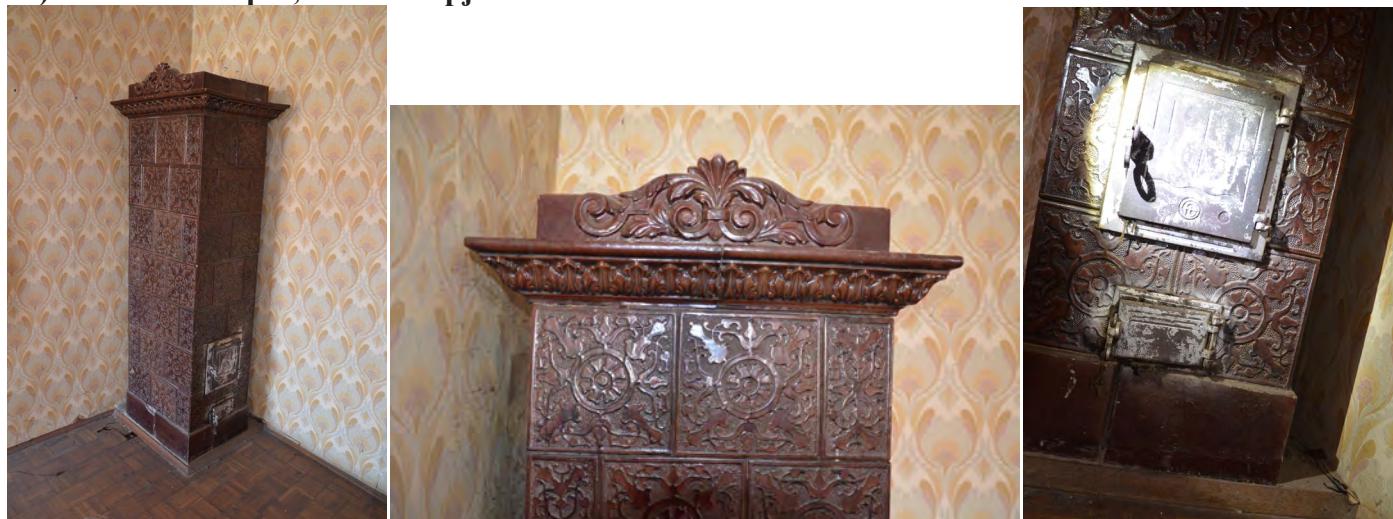

Dokumentacija stanja pred posegom, fotodokumentacija, opis stanja in poškodb, stanje 19. 7. 2017, predlagan poseg

a) Ogrevalna telesa / peči

V stavbi so ohranjene različne peči v različnih stanjih, iz števila dimnikov pa lahko sklepamo, da je bilo v preteklosti v stavbi kar nekaj ogrevalnih teles, prvotno v obliki zidanih peči, ki so jih kurili iz veže ali hodnika, in so ogrevale po dva sosednja prostora. Ohranjena so še 4 kurišča z vratci.

a1) Visoka sobna peč, 1. nadstropje

Sobna peč je iz pečnic z rjavo glazuro, s stiliziranim rastlinskim motivom, datirane so konec 19. oz. prvo desetletje 20. stoletja. Dimenzije: 43 x 53 x 180 cm. V Novem mestu sta znani še dve peči s takšnimi pečnicami: v Knjižnici Mirana Jarca, v nekdanji Mikoličevi hiši na Prešernovem trgu 12 (stavba je datirana 1903–1919, Premk, 2013: 12) (Križ, 2005: 137). Peč zaključuje širši zgornji profilirani okrasni venec z listnatim vzorcem, nad njim je kronast zaključek („krona”) z rastlinskovičnim motivom. Na notranji strani kovinskih vratc je oznaka VGLO78-3. Prvotno je tu grela zidana peč, ki je bila kurjena z veže. Kurišče s kovinskimi

vratci je še ohranjeno, ki se ga ohrani v okviru celostne ureditve veže. Peč se ali uporabi na mestu ali drugje. Delo naj izvaja pečar, ki ima izkušnje s prelaganjem starih peči. Uporablja se čim bolj suha malta. Odkruški pečnic se restavratorsko popravijo.

Poseg – preložitev: – demontaža,

– oštevilčenje in restavriranje pečnic,

– ponovna montaža s povsem novo notranjo šamotno dvoslojno izvedbo.

a2) Sobna peč, 1. nadstropje

Sobna peč dimenzij 44 (globina) x 109 (širina) x 135 (višina) cm je prostostoječa in ima gladke rjave pečnice prelivajoče se barve. Peč ne kaže znakov poškodb. Datiramo jo lahko v 60. in 70. leta 20. st. (Križ, 2009: 58). Ohranjena so lesena vratca kurišča na hodniku nekdanje zidane peči. Peč je možno odstraniti.

a3) Visoka sobna peč, 2. nadstropje

Sobna peč je najlepši primerek peči v objektu. Dimenzije: 43 x 64 x 206 cm. Sestavljajo jo pečnice s sivo-rjavo glazuro, z motivom prepletajočih se makovih rastlin s cvetovi in popki. Vratca z geometrijskim ornamentom in rastlinski motiv z makom postavljata peč v obdobje in slog secesije (prvo desetletje 20. st.). Za primerjavo sočasnih pečnic glej katalog Križ, 2005: 134–145. Peč zaključuje zožan zgornji profilirani okrasni venec s cvetnim vzorcem. Stoji na razširjenem spodnjem zidcu iz enostavnejših pečnic. Srednja kovinska vratca manjkajo. Prvotno je tu stala zidana peč, ki je bila kurjena z veže. Kurišče s kovinskimi vratci je še ohranjeno, ki se ga ohrani v okviru celostne ureditve veže. Peč se ali uporabi na mestu ali drugje. Delo naj izvaja pečar, ki ima izkušnje s prelaganjem starih peči. Uporablja se čim bolj suha malta. Odkruški pečnic se restavratorsko popravijo.

Poseg – preložitev: – demontaža,

– oštevilčenje in restavriranje pečnic,

- rekonstrukcija manjkajočih vratc,
- ponovna montaža s povsem novo notranjo šamotno dvoslojno izvedbo.

a4) Visoka sobna peč, 1. nadstropje v severnem traktu

Sobno peč sestavljajo pečnice s petrolej zeleno glazuro, z okroglo vdolbino, krajna na ožji strani z eliptično vdolbino. Peč je bila verjetno narejena med obema vojnama (ok. 1920–1940, za primerjavo sočasnih pečnic glej Križ, 2005: 59, 134–145). Peč zaključuje stopničast venec s pokončnimi elipsami v spodnjem nizu. Stoji na razširjenem spodnjem zidcu iz neprofiliranih pečnic. Dimenzije peči: 46 x 57 x 226 cm. Prvotno je tu stala zidana peč, ki je bila kurjena z odprtega hodnika. Kurišče s kovinskimi vratci je še ohranjeno. Peč se ali uporabi na mestu ali drugje. Delo naj izvaja pečar, ki ima izkušnje s prelaganjem starih peči. Uporablja se čim bolj suha malta. Odkruški pečnic se restavratorsko popravijo.

Poseg – preložitev: – demontaža,

– oštevilčenje in restavriranje pečnic,

– ponovna montaža s povsem novo notranjo šamotno dvoslojno izvedbo.

a5) Zidan štedilnik, 1. nadstropje v severnem traktu

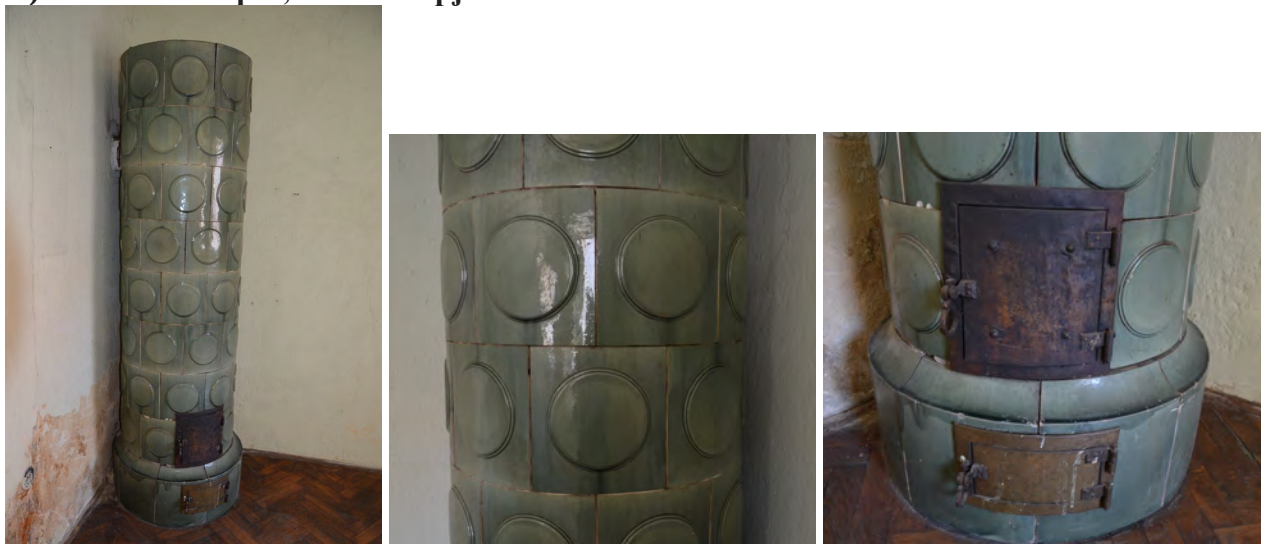
Značilen zidan štedilnik iz dveh delov stoji v nekdanji kuhinji. Dimenzije: 60 x 153 cm, višina nižjega dela 74, višina višjega dela 137 cm. Nižji del sestavlja štedilnik s kuriščem in železno kuhhalno ploščo. Višji del sestavlja pečica, manjka bakren kotliček za pripravo vroče vode, ki je služila za kuho ali osebno higieno. Kuhinja je do uvedbe kopalnice v stanovanja opravljala tudi njeno funkcijo (Markovič, 2008: 83). Spodaj je prostor za drva. Obložen je z belo keramiko, ki je mestoma okrušena. Železni deli so oksidirani. Štedilnik je možno odstraniti.

a6) Sobna peč, 1. nadstropje v severnem traktu

Sobna peč dimenzij 42 (globina) x 84 (širina) x 117 (višina) cm je prostostoječa in ima gladke rjave pečnice prelivajoče se barve. Peč ne kaže znakov poškodb. Datiramo jo lahko v 60. in 70. leta 20. st. (Križ, 2009: 58). Ohranjena so vratca kurišča na hodniku nekdanje zidane peči. Peč je možno odstraniti.

a7) Visoka sobna peč, 1. nadstropje

Okroglo sobno peč premera 55 cm in višine 210 cm sestavljajo pečnice z olivno zeleno glazuro, z okroglo izboklino. Peč je bila verjetno narejena med obema vojnoma (ok. 1920–1940, za primerjavo glej Križ, 2005: 59). Stoji na razširjenem spodnjem zidcu iz neprofiliranih pečnic premera 65 cm. Prvotno je tu stala zidana peč, ki je bila kurjena z odprtega hodnika. Kurišče s kovinskimi vratici je še ohranjeno. Peč se ali uporabi na mestu ali drugje. Delo naj izvaja pečar, ki ima izkušnje s prelaganjem starih peči. Uporablja se čim bolj suha malta. Odkruški pečnic se restavratorsko popravijo.

Poseg – preložitev: – demontaža,

– oštevilčenje in restavriranje pečnic,

– ponovna montaža s povsem novo notranjo šamotno dvoslojno izvedbo.

a8) Sobna peč, 1. nadstropje v južnem traktu

Sobna peč pravokotnega prereza je prostostoječa in je še v rabi. Sestavljajo jo pečnice s sivo-rjavo glazuro z rožnato-vitičnim rastlinskim motivom. Po analogiji pečnic s stiliziranim rastlinskim motivom jo lahko datiramo konec 19. oz. prvo desetletje 20. stoletja (Križ, 2005: 137). Peč se ali uporabi na mestu ali drugje. Delo naj izvaja pečar, ki ima izkušnje s prelaganjem starih peči. Uporablja se čim bolj suha malta. Odkruški pečnic se restavratorsko popravijo.

Poseg – preložitev: – demontaža,

– oštevilčenje in restavriranje pečnic,

– ponovna montaža s povsem novo notranjo šamotno dvoslojno izvedbo.

a9) Pečnice na podstrešju

Ostanki treh sobnih peči so odvrženi na postrešju. Najstarejša sta primerka pečnic z rjavo glazuro. Pravokotni del pečnice in razbita kvadratna pečnica z geometrijsko-rastlinskim motivom sodita skupaj. Druga rjava pečnica ima srčasto-rastlinski motiv. Obe datirata konec 19. ali začetek 20.st. (Križ, 2009: 59). Pečnice z belo-sivo glazuro so gladke ali z dvema pokončnima elipsama. Datiramo jih lahko med obema vojnoma (ok. 1920–1940, za primerjavo sočasnih pečnic glej Križ, 2005: 59, 134–145).

Poseg: dobre primerke podariti Dolenjskemu muzeju Novo mesto.

b) Tlaki

b1) Keramične ploščice v sanitarnem prizidku, pritličje

Opečne ploščice so kvadratne oblike dimenzije 10 x 10 cm. Enake ploščice so bile dokumentirane v recepciji hotela Palace v Portorožu (Deanovič, 2006 : 37). Ploščice se lahko odstrani.

b2) Opečnat tlak, pritličje

Pritlični prostori na severnem delu in delno klet so tlakovani z opeko dimenzije 5,5-6 x 13,5-14 x 28-29 cm. Gre za dimenzije stanjšane staroavstrijskega formata opeke (staroavstrijski format = Altösterreichisches Format je bil standardiziran leta 1875 v stavbnem redu za Kranjsko in se je uporabljal do leta 1932, Vrečko, 2008: 118). Tlak se lahko očisti, obnovi in dopolni manjkajoče dele s staro opeko enakega formata.

b3) Opečnat tlak, podstreha

Podstrešje je delno tlakovano z opeko dimenzije 13,5 x 27 cm. Gre za dimenzije stanjšane staroavstrijskega formata opeke (staroavstrijski format = Altösterreichisches Format je bil standardiziran leta 1875 v stavbnem redu za Kranjsko in se je uporabljal do leta 1932, Vrečko, 2008: 118).

b4) Opečnat tlak pod deskami, pritličje severnega trakta

Opeka dimenzij 20 x 20 x 4,5 cm je položena na apnen estrih (jenštrle). Čezenj so kasneje položili lesene deske. Tlak se lahko preloži, očisti, obnovi in dopolni manjkajoče dele s staro opeko enakega formata.

03_7.4 OMETI, POSLIKAVE, TAPETE

03_7.4.1 FASADE

Dokumentacija stanja pred posegom, opis stanja z osnovnimi analizami (obseg, dostopnost, poškodbe ...), stanje 19. 7. 2017, **predlagan poseg**

a) Severna ulična fasada

Najbolj se je ohranil fasadni omet na severni strani zgradbe. Ugodna in stabilna klima, h kateri pripomorejo tudi stavbe iz okolice, ki ji dajejo zavetje, je vplivala na dobro ohranjenost fasadnega ometa. Poškodbe so vidne predvsem v spodnjem delu zgradbe, kjer je zaradi kapilarne vlage in pa slabega odvodnjavanja v preteklosti že bila večkrat obnovljena. Fasada je bila svetlo oker barve s svetlejšimi okrasnimi elementi pod streho in okoli oken. Na tem delu fasade ni zapaziti večjih posegov, tako da sklepamo, da je to najstarejši ohranjeni del fasade.

Poškodbe ometa zaradi talne (levo, ob stiku s cesto) in padavinske vode (desno, na kapnem vencu). Spodnji

pas so prizadela popravila s cementom.

Poškodbe ometa okoli oken, profilirani okvirji manjkajo (levo); spodnji pas so prizadela popravila s cementom (desno).

Poseg: priporočamo ohranitev fasade na severni strani objekta. S spodnjega dela se odstraniti cementni cokel in nekatere dele ometa, ki so prav tako prevlečeni s cementnim ometom. Omet se ostrga do zdrave osnove ter pokita z apneno malto enake granulacije in tona ter prebarva z apnenim beležem. Na fasadi se odstrani vse sekundarne cementne plombe ter nadomesti z novim apnenim ometom, domodelira se manjkajoče ali predelane okenske okvirje, prav tako se domodelira poškodovane dele okrasja. Fasado se prebarva z apneno barvo v tonu originala (=svetli oker, glej poročilo o sondiranju, profilirane elemente (vence, okvirje) v svetlo-svetlo okru in bolj gladke teksture). Fasado se restavrira z malto pripravljeno na licu mesta. Prvotna fasada je bila narejena iz nehidravličnega žganega apna, ki se je ponavadi pripravljala na gradbišču. V plasteh originalnega ometa so vidne bele grudice slabo gašenega apna, kar potrjuje omenjeno tehniko. Zato je za sanacijo najbolj primerna uporaba tehnike in materiala, ki je tako po strukturi, kot kemijski sestavi enak originalu. Postopek mora izvajati oseba, ki je zato usposobljena in ima za to tudi ustrezna potrdila ali reference.

b) Južna in vzhodna ulična fasada

Sondažne raziskave so potrdile zgodovinske izsledke, ki pričajo o obnovljenem glavnem pročelju, ki so ga obnovili po drugi svetovni vojni. Stavba je takrat dobila nov kamniti portal in kasetasto fasado v spodnjem delu. Južni del fasade je bil tako večkrat prebarvan.

Južna fasada po obnovi leta 1958 (fototeka Knjižnice Mirana Jarca Novo mesto); okenski okvirji in kapni venec so v rahlo svetlejšem tonu od ostale fasade.

V 70-ih letih 20.st. je bila za glavni trg narejena barvna študija in nekatere fasade so bile za ta namen sondirane, mdr. tudi obravnavana stavba. Takratno sindiranje je odkrilo, da starejše barvne plasti niso ohranjene, izbrani ton je lahko poljuben.

Barvna študija Lapajneja iz leta 1965 (hrani Arhiv Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto) je za obravnavano južno fasado določila modro-siv ton, v pritličju temnejši, v nadstropjih pa svetlejši. Profilirani elementi (venci, okvirji) naj bi se obarvali temno sivo. Fasada je bila tedaj resnično obarvana v siv ton z akrilno barvo, ki se je zaradi paronepropustnosti izkazala za neprimerno (mehurji, luščenje).

Poseg: Vzhodni in južni del fasade, kjer se siva barva lušči v slojih, je potrebno očistiti do zdrave podlage ter sanirati enako kot severni del. S spodnjega dela se odstraniti cementni cokel in nekatere dele ometa, ki so prav tako prevlečeni s cementnim ometom. Omet se ostrga do zdrave osnove ter pokita z apneno malto enake granulacije in tona ter prebarva z apnenim beležem. Na fasadi se odstrani vse sekundarne cementne plombe ter nadomesti z novim apnenim ometom, domodelira se poškodovane dele okrasja. Fasado se prebarva z apneno

barvo, ton je določen v barvni študiji, mapa 4 (profilirani elementi (venci, okvirji) so bolj gladke teksture).

Omet na vzhodni fasadi se mehurjasto lušči (levo), omet na notranji fasadi odstopa od podlage, tudi zaradi premikov v konstrukciji (desno).

c) Dvoriščne fasade

Notranje dvoriščne fasade so v slabem stanju, zato se predlaga izdelavo novih apnenih ometov. Način končne prezentacije določi odgovorni konservator ali strokovna komisija.

Konservatorsko-restavratorske tehnologije

Pred obnovo fasade je treba objekt primerno sanirati, da se zmanjša dvig kapilarne vlage. Najbolj problematični deli so kletno zidovje ter zidni podstavek ("cokel"). Pred izvedbo novih ometov je potrebno poškodovane dele ometa odstraniti, očistiti fuge v globino (izpraskati malto v globini 1–2 cm) ter pustiti zidovje, da se osuši. Soljenje v zimskem času naj se kar najbolj omeji, saj sol škoduje konstrukciji. **Pred izvedbo** injektiranja in novih ometov je potrebno vse golo zidovje **fotodokumentirati!** Postopke in materiale pred pričetkom del odobri odgovorni konservator.

Predlagamo:

- izvedba prezračevalnega kanala,
- izdelava sanacijskih ometov v kleti in do višine odstranjenega poškodovanega ometa. Sanacijski ometi naj bodo pripravljeni izključno **na osnovi hidravličnega apna** (brez cementa). Pri odstranitvi starih ometov je potrebno očistiti tudi fuge do globine 2 cm.
- Popolnoma se odstrani vsa cementna krpanja. Izdelava se nova apnena fasada. Posebna pozornost naj velja debelini nanosov. Zahtevana debelina saniranih ometov naj se izdelava do zgornjega roba talnega zidca (cokla). Na ostalem delu naj se debelina nanosa ujema s sedanjim nivojem. Prilagoditev bo potrebna tudi okoli kamnitih okvirjev na severni strani, **omet ne sme "pogledati" čez nivo kamna**; nivo glavnega portala mora izstopati iz fasade (po obstoječem stanju). **Nove omete** se izvede v slojih: podložni omet, grobi omet, fini omet in apneni barvni oplesk, ki se zariba. Izdelovalci naj bodo izkušeni zidarji, ki obvladajo delo z apnom. Manjše poškodbe zidu naj se pred tem zidarsko popravi z apneno malto. Izdelovalci naj bodo izkušeni zidarji, ki obvladajo delo z apnom.

- Fasada se ohrani na mestih, kjer so ometi trdni. Odstranjujejo se samo deli preperelega ometa in beleži. Utrdi se stike staro – novo. Osnovno utrjevanje se izvede z apneno vodo. Manjkajoči deli fasade se izvedejo kot je navedeno zgoraj za nove omete.
- Vzpostavi se prvotna barvna lestvica na severni fasadi, in sicer:
 - a) gladka fasadna površina: oker, zemeljske barve
 - b) okrasje, reliefno obdelana fasada: svetlejši oker. **Barvna skala je določena v barvni študiji, mapa 4.**
- Injektiranje (temeljev, kletnih zidov, zidnega podstavka) z injektirno maso za izvedbo hidrofobne bariere (in hkrati tudi statične sanacije). Sestava injektirne mase mora biti izdelana **na osnovi hidravličnega apna ali naravnih pucolanov**.
- Ostali protipotresni ukrepi se izvedejo podometno (vgradnja jeklenih vezi za potrebe povezovanja zidov v območju stropnih konstrukcij, vgradnja podometnih vezi v območju fasad, izgradnja armiranobetonskega venca ob rekonstrukciji strehe). Zaključno sloj je apnena fasada v nivoju ostalih ometnih površin.
- Zidarska popravila, preboje, zazidave se izvede z apneno malto (hidravlično apno za gradbene malte).

Apnena tehnologija:

Apnena tehnologija zahteva pripravo podlage (čiščenje prahu in nečistoč, enakomerno navlaženje z razpršilcem), delovne temperature od 7 do 20 stopinj Celzija, brez neposredne sončne svetlobe (nujen zastor iz tkanine) in močnega vetra, pravilno in pravočasno zaporedje slojev, pravilna (ne predebela) debelina slojev – nepravilnosti v zidu se predhodno zidarsko popravijo, negovanje ometa po nanosu (vlaženje in glajenje razpok, še tri tedne primerne temperature od 5 do 20 stopinj).

Podrobnejša navodila na:

<http://www.rescen.si/upload/Metode%20in%20tehnologije2006/1160381483.pdf>

Uporabi se lahko apnene omete na osnovi hidravličnega apna (brez cementa).

Na delih fasad, ki se ohranjajo in kjer omet delno odstopa, je potrebno injeciranje. Najprej se injecira apnena voda, ki površje dovolj navlaži, da se lahko kasneje vbrizgana fina, redka apnena malta veže s starim ometom in zidom. Deli, ki se ohranijo, se utrdijo z apneno vodo (to je voda, ki ostane v apnenici na površini gašenega apna). Celotno površino poškopimo večkrat.

Za zaključek še spodbuda: »Kot opazovalci se moramo navaditi, da naravni materiali pri obnovi fasade z naravnimi materiali te »spregovorijo« drugače. To pomeni, da fasade po obnovi niso izdelane v enoviti, gladki barvni obdelavi, ki prekrije fasado kot »preliv torte«, kar je na žalost današnjemu okusu všečno in je posledica množičnih industrijskih izvedb. Apnene fasade izgledajo drugačne: na fasadi ostanejo opazni prvotni ohranjeni deli, vidijo se sledovi ročne izvedbe, uporabljeni so naravni materiali in izvedba je tradicionalna – z uporabo apna, ki jo danes obvlada le še redko kateri zidarski mojster in zato to znanje postaja dediščina.« (Kavčič, 2006: 20)

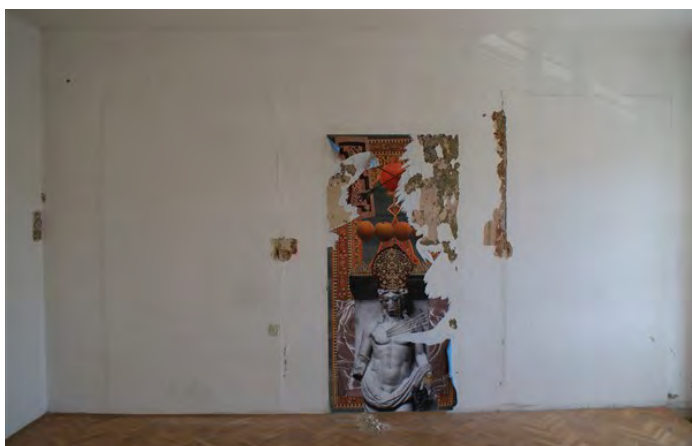
03_7.4.2 NOTRANJI OMETI IN POSLIKAVE

Vsi rezultati raziskave so objavljeni v poročilu v mapi 4.

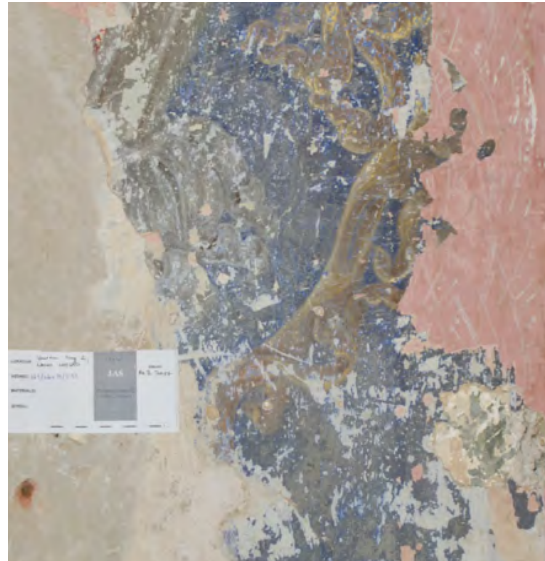
Dokumentacija stanja pred posegom, fotodokumentacija, stanje 14. 8. 2017

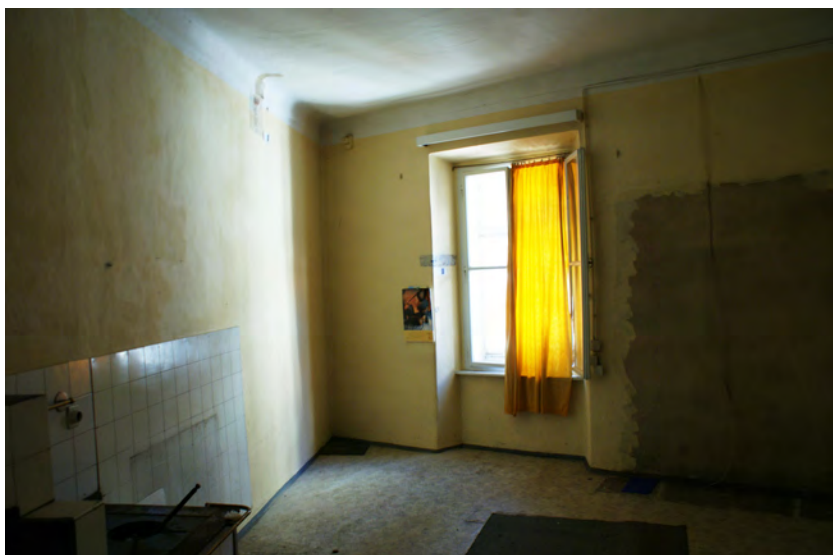
Novi ometi v veži, stopnišču in sanitarijah

Najbogatejše poslikave so bile najdene v prostorih, ki gledajo na Glavni trg; vogalna soba v 2. nadstropju z modro z belo dekorativno poslikavo v najstarejši plasti.

Nekatere prostore so ponovno ometali čez star omet; v vogalni sobi na Glavni trg v 1. nadstropju so čez nov omet poslikali s temno modro (kraljevo modro), z okrasto in sivo poslikavo.

Največ barvnih plasti je bilo odkritih v severnih prostorih (do 13).

Sobe v južnem traktu 2. nadstropja so bile preplastene z umetnim ometom.

Opis stanja z osnovnimi analizami (obseg, dostopnost, poškodbe ...), stanje 14. 8. 2017

Ometi so apneni na kamnito-opečnatem zidu. Po celotni hiši razen stopnišča in dveh glavnih vež so apneni ometi izrazito okrase barve in finega granulata, ki pa se med seboj razlikujejo po niansah. Tako so v severnem delu stavbe (soba 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,) najtemnejši ometi, podoben omet je prav tako na severni fasadi. V južnem delu stavbe pa so originalni ometi svetlejši in generalno enkrat že prenovljeni, o čemer pričajo sidrišča na starem ometu (Sonda S34). Novejši ometi so prav tako v sobi 10 in 11 ter po celotnem stopnišču in obeh avlah.

Prenovljeni so vsi stropi v južnem delu stavbe, zato je tam barvnih plasti manj. Na nekaterih mestih so bili stropi ob prenovi spuščeni (soba 15, 16, 17, 28). V sobi 10 in 11 je narejena betonska plošča. Iz tega je moč sklepati, da je sredinski del stavbe, stopnišče s sanitarijami narejen kasneje in z namenom, da se združi severni in južni del stavbe.

Konservatorsko-restavratorske tehnologije

Glede na nadaljnji razvoj in namembnost stavbe predlagamo, da se pri prenovi odstrani barvne plasti in omete do zdrave osnove. Novi ometi morajo biti paropropustni in na osnovi apna. Predlagamo, da se ohranijo šablonske poslikave na stopnišču in v obeh avlah. Njihova ohranjenost je zadovoljiva. Originalni deli se restavrirajo pod nadzorom konservatorja-restavratorja, ki obvlada apneno tehnologijo. V kolikor to ne bo mogoče, predlagamo rekonstrukcijo obstoječe poslikave po originalu. Način končne prezentacije določi odgovorni konservator ali strokovna komisija.

Prvotne dekorativne šablonirane poslikave so v zadovoljivem stanju in jih je možno prezentirati (z delno rekonstrukcijo) v celoti ali samo v določenih segmentih. Najbogatejše so v južnem traktu. Fragmente poslikave je možno tudi sneti, s čimer zagotovimo njegovo ohranitev v prvotni podobi, končno pa je lahko prezentirana na prenosnem nosilcu. Slednji lahko kadarkoli služi kot podlaga za rekonstrukcijo oziroma ponovitev določene poslikave.

Neprimerno je izravnavanje, kitanje in podobni postopki z masami na podlagi umetnih smol, ki so danes razširjeni v slikopleskarski stroki. Tudi manjša popravila, preboji ipd. naj se izvedejo z apneno malto. Zaključni beleži se izvedejo z apnenimi barvami.

03_7.4.3 TAPETE

Dokumentacija stanja pred posegom, opis stanja, fotodokumentacija 19. 7. 2017

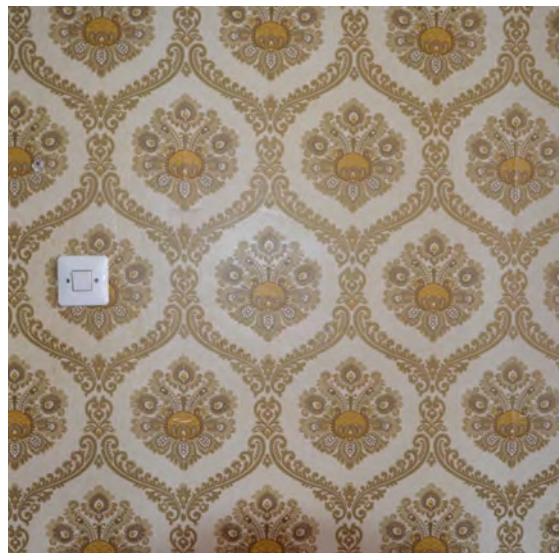

Ohranili so se trije motivi tapet. Dva motiva sta ohranjena na stenah, ki so bile nekoč v celoti oblepljene s tapetami. Tretji motiv je ohranjen v notranjosti zidne omare, ko so jim pogosto oblepili zadnjo stran, ki bi bila sicer neobdelana ali grda (Wikipedia. Tapete).

A) Tapete s stiliziranim svetlomodro-zlatim rastlinskim vzorcem na svetlem ozadju. Glede na analogije jih lahko datiramo 1950–1970 (sorodni vzorec npr. <http://vintage-tapeten.de/70er-Tapete-0206A>). Enake tapete

so bile dokumentirane v hotelu Palace v Portorožu (Deanovič, 2006 : 39). Tapete so ohranjene na polovici prostora, na spodnjem delu zunanje stene je prisotna plesen, mestoma odstopajo.

B) Tapete z zlato-rjavim cvetličnim vzorcem na svetlem ozadju po vzoru baročnih tapet. Glede na analogije jih lahko datiramo 1950–1970 (sorodni vzorec npr. <http://vintage-tapeten.de/60er-Barock-Tapete-0519L>). Tapete so dobro ohranjene.

C) Kos tapet s cvetličnim motivom je ohranjen v zidni omari. Tapete so slabo ohranjene. Enak motiv v drugačni barvi je bil dokumentiran tudi v sobah hotela Palace v Portorožu (Deanovič, 2006 : 41).

Poseg: tapete se odstrani, vzorce se arhivira v prostojni instituciji (npr. Dolenjski muzej Novo mesto), stene se obdela v skladu z navodili za omete.

03_7.5 KOVINA

Dokumentacija stanja pred posegom, opis stanja z osnovnimi analizami (obseg, dostopnost, poškodbe ...), stanje 19. 7. 2017

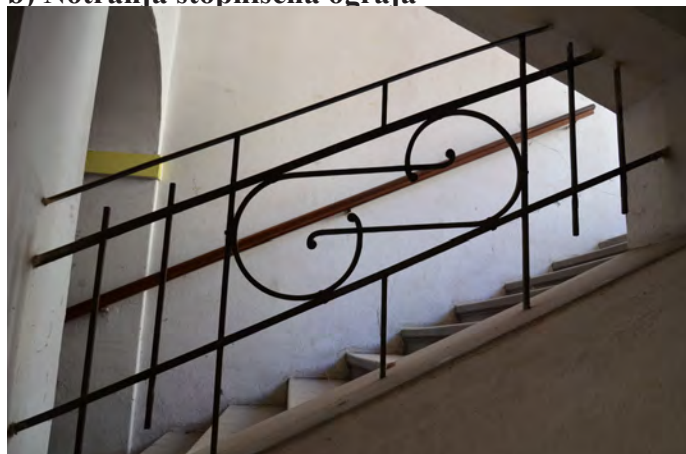

a) Zunanja stopniščna ograja

Zunanja stopniščna ograja je mlajšega datuma. Med pokončnimi železnimi palicami so pritjeni polkrožno zaključeni pravokotniki. Zaključena je z lesenim ročajem. Ograja je površinsko oksidirana.

b) Notranja stopniščna ograja

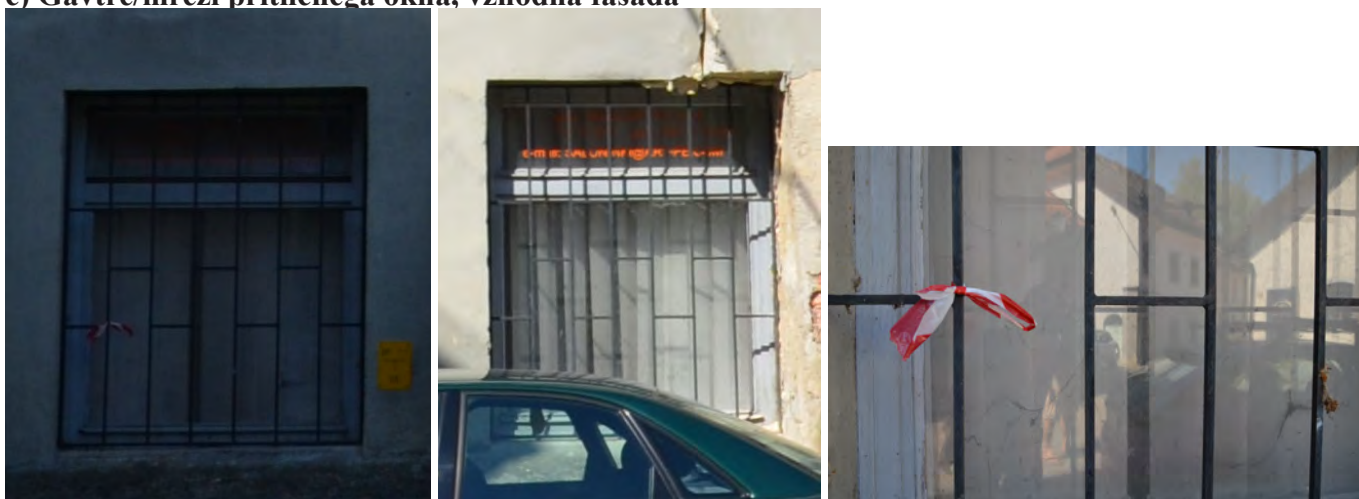
Notranja stopniščna ograja je bila vgrajena sočasno ob izgradnji stopnišča. Kovinska ograja med ramama ima enostavno geometrijo z ravnimi linijami in stilitirano osmico v sredini. Ograja je površinsko oksidirana.

c) Gavlre/mreža pritličnega okna na zazidanem vhodu, vzhodna fasada

Kovinska mreža na oknu nekdanjega vhoda je predeljena na tri pasove. Srednji pas sestavljajo pokončne palice, na zgornjem in spodnjem pasu pa so dodani diagonalni križi. Mreža je mestoma rjasta. Možno jo je odstraniti za namen vzpostavitve prvotnega vhoda.

č) Gavlre/mreži pritličnega okna, vzhodna fasada

Kovinski mreži sestavljajo pokončne kovinske palice, ki jih ritmično povezujejo redkejšje vodoravne palice. Mreži sta mestoma rjasti. Možno ju je odstraniti.

d) Gavlre/mreže pritličnih oken, severna fasada

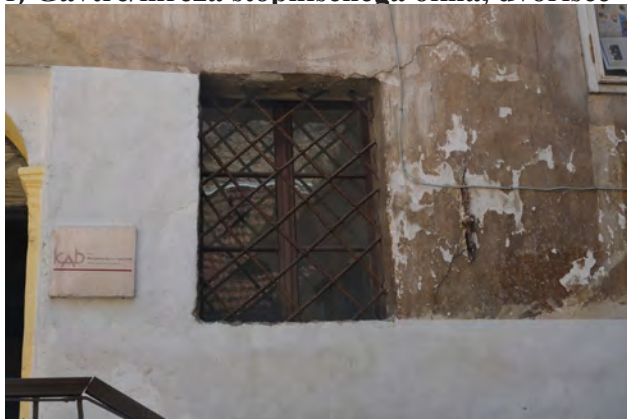
Štiri okna na zadnji strani hiše imajo kovinsko mrežo z diagonalno postavljenimi palicami. Mreže so rjaste, ponekod manjkajo palice. Mreže se obnovi in dopolni.

e) Gavtre/mreže kletnih oken, severna fasada

Tri okna na zadnji strani hiše imajo oz. so imele kovinsko mrežo. Ena mreža dimenzije 35 x 57 cm je delno ohranjena z eno manjkajočo pokončno palico, dve mreži manjkata, vidni le sledovi v kamnu. Gavtre sestavljajo dve pokončni in ena vodoravna palica. Mreža je rjasta. Mreže se obnovi, dopolni, manjkajoče rekonstruira.

f) Gavtre/mreža stopnišnega okna, dvorišče

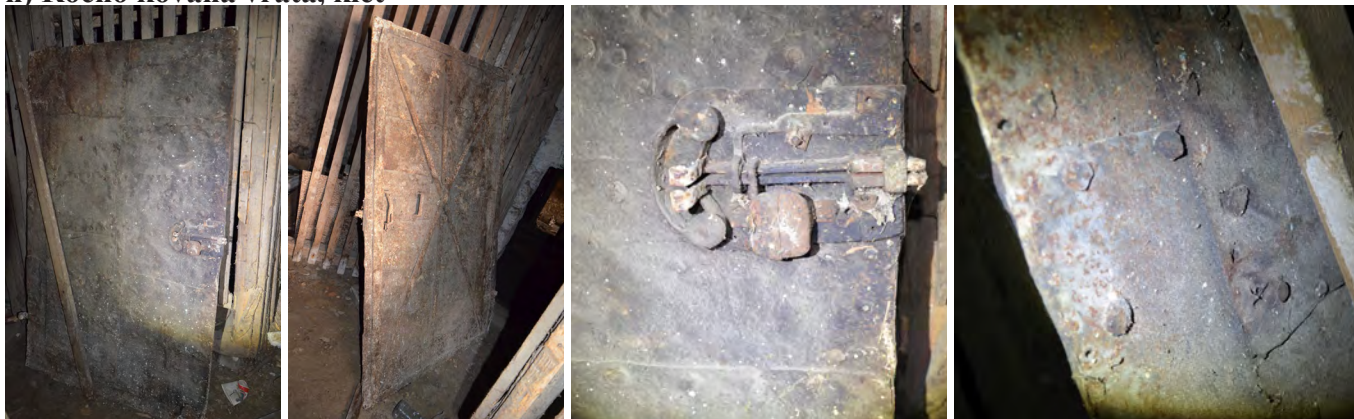
Kovinska mreža z diagonalno postavljenimi palicami je iz istega obdobja kot gavtre pod črko c. Mreža je rjasta in jo je možno obnoviti.

g) Gavtre/mreža okna, dvorišče

Kovinska mreža ima pravilno pravokotno mrežo, ki tvori pokončne pravokotnike. Dimenzija. Mreža je rjasta. Možno jo je odstraniti in narediti novo po vzoru gavter pod črko d.

h) Ročno kovana vrata, klet

Ročno kovana železna vrata sestavlja več manjših kosov železa, ki se na stikih prekrivajo. Dimenzije: 109 x 177 cm. Vrata niso več v rabi in so odložena v kleti. Prvotna lokacija ni bila ugotovljena. So rjasta. Datiramo jih lahko v baročno obdobje ali starejše. Vrata se shrani do nadaljne prezentacije v morebitni muzejski postavitvi.

i) Železna vrata, podstreha

Železna vrata so sestavljena iz več kosov. Datiramo jih lahko v 19.st.

j) Vratca kurišč

Ohranjeno je troje kovinskih vratc kurišč (in ena lesena), po eno v vsaki veži in eno na arkadnem hodniku. Kurišči v vežah se ohranita skupaj s celotno podobo veže, tisto na arkadnem hodniku opcijsko.

Konservatorsko-restavratorske tehnologije:

- demontaža (če je mogoče),
- odstranjevanje barvnih plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo,
- dodajanje manjkajočih delov, izdelava kovač,
- premaz s sredstvom za pretvarjanje rje,
- nanos voska ali barvnega premaza in
- montaža.

03_7.6 ELEKTRIČNA NAPELJAVA

Dokumentacija stanja pred posegom, fotodokumentacija in opis stanja, 19. 7. 2017

Stara napeljava v hiši je verjetno deloma delo najemnikov brez večjega električnega znanja. Kabli so ponekod speljani nadometno, prav tako doza.

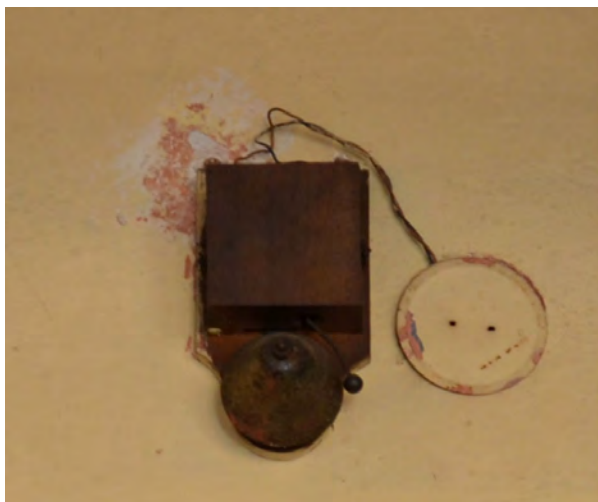

Nadometna doza

Okrogla bakelitna vtičnica

Star zvonec v stanovanju v severnem traktu

a) Star električno-mehanični zvonec

Nad vrati stanovanja v južnem traktu 1. nadstropja je ohranjen star električno-mehanični zvonec z lesenim telesom in zvončkom iz medenine. Datiramo ga lahko takoj po drugi svetovni vojni,² ko se je hiša obnavljala po bombardiranju. Možno ga je odstraniti in dati v shrambo pristojni inštituciji (npr. Dolenjsemu muzeju Novo mesto).

² Za pomoč se najlepše zahvaljujem ing. Igorju Perkotu.

LES	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
a1) Okna Nova okna iz macesna po obstoječem posnetku v arhitekturnem posnetku, ki ustrezajo standardom. Končna obdelava: 1. možnost: oljenje v barvi oreha; zahteva več vzdrževanja, na južni fasadi predvidoma na letni ravni. 2. možnost: 2 sloja tankoslojne lazure z dodatkom proti UV (oreh); vzdrževanje vsakih 5 let.	kos	1.800	
b1) Enokrilna vrata - opcjsko demontaža vratnih kril, transport v restavratorski atelje, demontaža okovja, mehanska ali kemična odstranitev barve (krila, podboj), sanacija lesa (večje manjše mehanske poškodbe), čiščenje okovja, grobo brušenje lesa, fino brušenje lesa, insekticidni premaz za les, temeljna barva za les, končna barva za les, temeljna barva za kovino, končna barva za kovino, namestitev okovja, montaža vratnih kril		1.300	
b2) Dvokrilna vrata - opcjsko demontaža vratnih kril, transport v restavratorski atelje, demontaža okovja, mehanska ali kemična odstranitev barve (krila, podboj), sanacija lesa (večje manjše mehanske poškodbe), čiščenje okovja, grobo brušenje lesa, fino brušenje lesa, insekticidni premaz za les, temeljna barva za les, končna barva za les, temeljna barva za kovino, končna barva za kovino, namestitev okovja, montaža vratnih kril		2.300	
b3) Baročna vrata - restavriranje v orig. moder ton (glej poročilo)	kos		

demontaža vratnih kril, transport v restavratorski atelje, demontaža okovja, mehanska ali kemična odstranitev barve (krila, podboj), sanacija lesa (večje manjše mehanske poškodbe), čiščenje okovja, grobo brušenje lesa, fino brušenje lesa, insekticidni premaz za les, temeljna barva za les, končna barva za les, temeljna barva za kovino, končna barva za kovino, namestitev okovja, montaža vratnih kril SKUPAJ			
	6	1.500	9.000
b3) Baročna vrata - rekonstrukcija vratnih kril z okovjem po obstoječih (arhitekturni posnetek vrat - mapa 4) SKUPAJ	kos 3	1.200	3.600
b4) Vratca za kurišče - opsijsko demontaža vratc, transport v restavratorski atelje, demontaža okovja, mehanska ali kemična odstranitev barve, sanacija lesa (večje manjše mehanske poškodbe), čiščenje okovja, grobo brušenje lesa, fino brušenje lesa, insekticidni premaz za les, temeljna barva za les, končna barva za les, temeljna barva za kovino, končna barva za kovino, namestitev okovja, montaža vratc	kos 1	150	150
b5) Dvokrilna glavna vhodna vrata Masivna lesena kasetirana vrata, lahko z nadsvetlobo, po vzoru vrat iz 19. st., finalna obdelava enaka oknom a1) - unikatni izdelek	kos 1		
c) Stopnice in ročaj ograje Izdelava novih stopnic in ročaja ograje iz hrastovega lesa.			
d1) Ladijski pod - opsijsko	m2		

demontaža tlaka, transport v restavratorski atelje, mehanska ali kemična odstranitev barve, sanacija lesa (večje manjše mehanske poškodbe), grob brušenje lesa, fino brušenje lesa, insekticidni premaz za les, temeljna barva za tlake, končna barva za tlake, montaža	55	80	4.400
d2) Parket - opcijsko Ohranjanje v primeru brez gradbenih posegov grob brušenje lesa, fino brušenje lesa, temeljni premaz za parket, končni premaz za parket		20 eur/m2	
SKUPAJ LES/EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			12.600
KAMEN, UMETNI KAMEN	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
a) Portal, dimenzije cca. 2 x 2,5 m odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem zaščita s paropropustnim premazom SKUPAJ	kos 1	 1100	 1.100
c) Teraco tlak - veža in stopniščni podesti odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem domodelacija poškodovanih mest z ustreznim granulatom, enakim originalu poliranje SKUPAJ	m2 1 115	 80	 9.200
c) Teraco tlak - sanitarni del - opcijsko odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem domodelacija poškodovanih mest z ustreznim granulatom, enakim originalu poliranje SKUPAJ	m2 1 37	 110	 4.070
č) Stopnišče, dimenzije 16/28/140 (varira) cm odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem domodelacija poškodovanih mest z ustreznim granulatom, enakim originalu SKUPAJ	kos 72	 30	 2.160
d) Stebrišče, višina 127 cm odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem lepljenje odlomljenih delov kitanje poškodb tonsko usklajevanje novih plomb z originalom zaščita s paropropustnim premazom	kos		

SKUPAJ	3	145	435
e) Kamnite ploščice čiščenje z vodnim curkom ali paro domodelacija poškodb s polnilom enakega granulata in barve retuša zaščita s paropropustnim premazom SKUPAJ	m2 12	 50	 600
f) Kamniti okvirji, severna fasada, 48/79/26, 34/80/26, 35/57/26 in 129/185/26 (dimenzije odprtini) odstranjevanje nečistoč z vodno meglico (nebulizacija) in finim ščetkanjem lepljenje odlomljenih delov, vzdava fragmentov (portal!) kitanje poškodb domodelacija manjkajočih delov z apneno malto, ujemajoče z originalom tonsko usklajevanje novih plomb z originalom zaščita s paropropustnim premazom SKUPAJ	kos 4	 265	 1.060
g) Oporniki - 2. možnost ročno odstranjevanje starih ometov grobo čiščenje ostankov ometa z sirkovo krtačo fino čiščenje z vodno paro in ščetkanje zidarska popravila z apneno malto fugiranje spojev zaščitni hidrofolni premaz SKUPAJ	m2 70	 80	 5.600
SKUPAJ KAMEN, UMETNI KAMEN /EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			20.155
OPEKA, KERAMIKA	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
a) Visoka sobna peč, a1, a3, a4, a7, a8 - opcijsko demontaža, oštevilčevanje, pakiranje restavriranje pečnic in vratnic motnaža z novo notranjo dvoslojno šamotno izvedbo SKUPAJ	kos 5	 5.000	 25.000
ali demontaža, oštevilčevanje, pakiranje deponiranje v pristojni inštituciji	 5	 200	 1.000
a9) Pečnice na podstrešju izbor za hrambo v muzejski zbirki predaja pristojni inštituciji SKUPAJ	 1	 50	 50
Opečnat tlak, pritličje, b2 - 6/14/29 cm, b4 - 20/20/4,5 cm demontaža odstranjevanje nečistoč s suhim čiščenjem montaža v apnenem estrihu	m2		

SKUPAJ	114	85	9.690
nadomestitev manjkajočih delov z opeko enakega formata	11	30	330
SKUPAJ OPEKA, KERAMIKA /EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			11.070
03_7.4 OMETI, POSLIKAVE, TAPETE	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
1-a) Severna ulična fasada - restavriranje apnene fasade	m2		
odstranjevanje prepererelega ometa			
utrjevanje			
injeciranje			
domodelacija poškodovanih mest z ustreznim granulatom, enakim originalu			
domodelacija okenskih okvirjev			
fino kitanje			
tonsko izenačevanje novih delov - izdelava barvnega opleska			
SKUPAJ	110	30	3.300
1-a) Severna ulična fasada - rekonstrukcija apnene fasade, spodnji deli	m2		
odstranjevanje cementnega ometa			
izdelava podložnega ometa			
izdelava grobega ometa			
izdelava finega ometa			
izdelava barvnega opleska			
SKUPAJ	50	35	1.750
1-b) Južna in vzhodna ulična fasada	m2		
odstranjevanje prepererelega ometa			
odstranjevanje cementnega ometa			
domodelacija poškodovanih mest z ustreznim granulatom, enakim originalu			
domodelacija okenskih okvirjev			
izdelava finega ometa			
izdelava barvnega opleska			
SKUPAJ	530	30	15.900
1-c) Dvoriščne fasade			
odstranjevanje ometa			
izdelava podložnega ometa			
izdelava grobega ometa			
izdelava finega ometa			
izdelava barvnega opleska			
SKUPAJ	280	30	8.400
2) Poslikave - snemanje fragmentov na prenosni nosilec - vse sobe v južnem traktu 1. nad., vogalni sobi v južnem t. 2. nad. (vse stena, strop)	kos		
odkrivanje celotnega fragmenta			
utrjevanje			
nanos zaščitnega sloja japonskega papirja			
snemanje na prenosni nosilec			
lepljenje na nosilec			
konserviranje			

SKUPAJ	14	450	6.300
2) Stopnišče in veži - restavriranje poslikav - OPCIJSKO odkrivanje poslikave mehansko odstranjevanje nečistoč utrjevanje lokalnih poškodb utrjevanje barvnih plasti injektiranje stene kitanje poškodb retuša zaključno poročilo SKUPAJ	m2 490	 70	 34.300
03_7.4.2) Stopnišče in veži - izdelava rekonstrukcije izris poslikave priprava šablone izdelava rekonstrukcije izdelava foto dokumentacije SKUPAJ	m2 490	 50	 24.500
3) Tapete snemanje vzorca predaja pristojni inštituciji SKUPAJ	kos 3	 95	 285
SKUPAJ OMETI, POSLIKAVE TAPETE /EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			60.435
KOVINA	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
a) Zunanja stopniščna ograja - opcijsko SKUPAJ	m' 7,4	180	1.332
b) Notranja stopniščna ograja, dimenzije cca. 1 X 2,5 m odstranjevanje barvne plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo premaz s sredstvom za pretvarjanje rje nanos voska ali barvnega premaza SKUPAJ	kos 3	 450	 1.350
d) Gavtre pritličnih oken, severna fasada, dimenzije cca. 100/120 cm demontaža odstranjevanje barvne plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo dodajanje manjkajočih delov, izdelava kovač premaz s sredstvom za pretvarjanje rje nanos voska ali barvnega premaza montaža SKUPAJ	m2 4	 180	 720
e) Gavtre kletnih oken, severna fasada - restavriranje, 35/57 cm demontaža odstranjevanje barvne plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo	kos		

dodajanje manjkajočih delov, izdela kovač premaz s sredstvom za pretvarjanje rje nanos voska ali barvnega premaza montaža SKUPAJ	1	320	320
e) Gavlre kletnih oken, sever. fasada - rekonstrukcija, 48/79 in 34/80 cm izdelava načrta po ohranjenem vzorcu e) izdelava rekonstrukcije montaža SKUPAJ	2	280	560
f) Gavlre stopnišnega okna, dvorišče, dimenzije cca. 110/150 cm demontaža odstranjevanje barvne plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo dodajanje manjkajočih delov, izdela kovač premaz s sredstvom za pretvarjanje rje nanos voska ali barvnega premaza montaža SKUPAJ	1	650	650
h) Ročno kovana vrata, klet predaja pristojni inštituciji za hrambo v muzejski zbirki SKUPAJ	1	120	120
j) Kovinska vratca kurišč (pod opeka a1, a3; opeka a4 opsijsko) demontaža odstranjevanje barvne plasti in rje s peskanjem (če je mogoče) ali z žičnato krtačo zaščita proti rji nanos toplotno odpornega zaščitnega premaza montaža SKUPAJ SKUPAJ - opsijsko	2 1	120 120	240 120
SKUPAJ KOVINA /EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			3.960
ELEKTRIČNA NAPELJAVA	št.enot	EUR/enoto	skupaj EUR
a) Star električno-mehanični zvonec demontaža predaja pristojni inštituciji za hrambo v muzejski zbirki SKUPAJ	1	80	80
SKUPAJ ELEKTRIČNA NAPELJAVA /EUR/			80
REKAPITULACIJA			
Les			12.600
Kamen, umetni kamen			20.155
Opeka, keramika			11.070

03_8 Popis konservatorsko-restavratorskih del in ocena stroškov 8

Ometi, poslikave, tapete			60.435
Kovina			3.960
Električna napeljava			80
SKUPAJ /EUR/ Opcijsko ni vključeno v končno oceno.			108.300
Cene so informativne in brez DDV.			